

3r trimestre 2008

INFORME DE CONJUNTURA

Anàlisi de l'economia del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre

Índex

Ocupació	2
Atur	3
Preus	4
Enquesta industrial	5
Enquesta comercial	6
Comerç exterior	7
Informe trimestral	8

Informe trimestral
L'Ebre com a
recurs turístic

Informe elaborat per:
Grup de Recerca
d'Indústria i Territori
(GRIT) - URV

L'activitat econòmica el tercer trimestre de 2008

- ✚ Durant el tercer trimestre de l'exercici el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre han ha entrat en una situació de cautela econòmica d'algunes activitats i clara recessió en unes altres. Això comporta que les compensacions sectorials ens assenyalin uns indicadors més positius que el pessimisme imperant, perquè reflecteixen el manteniment de l'activitat en termes globals, ajudat per la inèrcia de la temporada estival. Del que sembla que no hi ha marxa enrere és de la forta caiguda de la construcció, que ha passat a una taxa d'atur del 18,22% quan fa un any se situava en el 5,71%. La pèrdua de 22.000 llocs de treball la col·loca en l'ocupació de 2005 i significa passar d'un 19,98% del total de l'àrea, ara fa un any, a un 14,03%. En aquesta dinàmica de caiguda de l'ocupació, podem diferenciar entre el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre: tot i que aquestes darreres van mantenir millor els volums d'ocupació l'exercici de 2007, els dos darrers trimestres la caiguda relativa ha estat superior, la qual cosa pot implicar més dificultats d'ocupació global en aquestes comarques a causa de la forta dependència de la construcció.
- ✚ Si mirem altres indicadors que ens puguin plantejar la situació de l'economia de la zona i reflexionar-hi, és important assenyalar que les enquestes a les empreses comercials i industrials mostren més pessimisme i un canvi en la dinàmica des de principis de l'actual exercici, amb una consideració especial de l'increment de les dificultats financeres. D'altra banda, cal indicar moderació de la inflació els darrers mesos i un primer semestre amb unes vendes i compres creixents a l'exterior.
- ✚ La principal dificultat de l'economia de la zona en un futur pròxim és que aquesta dinàmica faci disminuir l'ocupació i augmentar l'atur, la qual cosa pot tenir conseqüències notòries sobre la producció i la demanda interna per a l'activitat industrial i comercial. D'altra banda, les dificultats de remuntar la situació en el sector de la construcció són importants, a causa de l'estoc d'habitatges i les dificultats de finançament, en un entorn general de disminució de la demanda,
- ✚ En aquest informe trimestral analitzem també les perspectives del sector turístic a la demarcació de Tarragona, i en particular el paper que han de tenir l'Ebre i el delta com a principal atractiu català en la navegació fluvial i l'observació d'ecosistemes de gran interès per al turista interior i exterior.

Cambra de Reus
Cambra de Tarragona

Cambra de Tortosa
Cambra de Valls

OCUPACIÓ

Els ocupats. Tercer trimestre de 2008

	2005	2006	2007	2008
TOTAL	338,40	361,	380,00	380,70
Variació	3,08	6,85	5,08	0,18

	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis
Milers				
2005	20,00	67,90	53,10	197,40
2006	22,40	66,90	59,20	213,00
2007	16,60	71,10	75,90	216,30
2008	16,60	73,30	53,40	237,40
Pes sectorial %				
2005	5,91	20,07	15,69	58,33
2006	6,19	18,50	16,37	58,90
2007	4,37	18,72	19,98	56,94
2008	4,36	19,25	14,03	62,36
Var. interanual%				
2004-05	3,63	-4,37	5,36	5,22
2005-06	12,00	-1,47	11,49	7,90
2006-07	-25,89	6,28	28,21	1,55
2007-08	0,00	3,09	-29,64	9,75

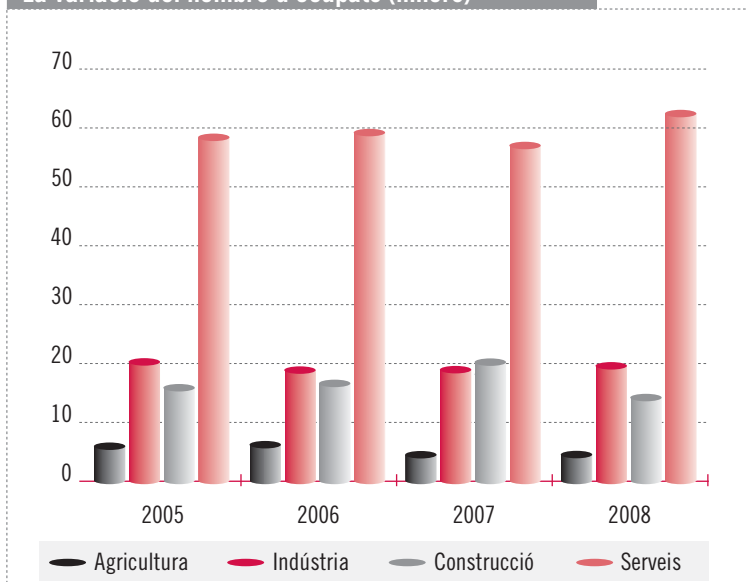
Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA

La creació d'ocupació neta a l'àrea ha estat molt baixa durant el tercer trimestre de l'exercici, tant amb relació al mateix període de l'any anterior com al segon trimestre d'enguany. El mercat laboral ha perdut el dinamisme de períodes anteriors i ha frenat la creació neta d'ocupació, com en períodes anteriors, tot i que es manté la xifra global de persones ocupades.

La visió general de manteniment de l'ocupació a la zona, amb variacions interanuals, no deixa de tenir unes manifestacions sectorials molt particulars, que ens centren en la problemàtica de l'ocupació en la construcció, amb un descens de prop del 30%. L'agricultura manté el nombre de ocupats en valors similars a l'exercici anterior, mentre que el sector industrial n'incrementa el nombre en més d'un 3% i els serveis, en un 9,75%. Aquestes dues activitats representen un 62,35% de l'ocupació de la zona, amb un augment superior als cinc punts del seu pes relatiu amb relació al mateix trimestre de l'any anterior. El causant de la situació d'estancament en el mercat laboral ha estat la forta caiguda de l'ocupació en la construcció, que ha estat prou significativa com per compensar l'increment de la indústria i dels serveis.

El causant de la situació d'estancament en el mercat laboral ha estat la forta caiguda de l'ocupació en la construcció

La variació del nombre d'ocupats (milers)

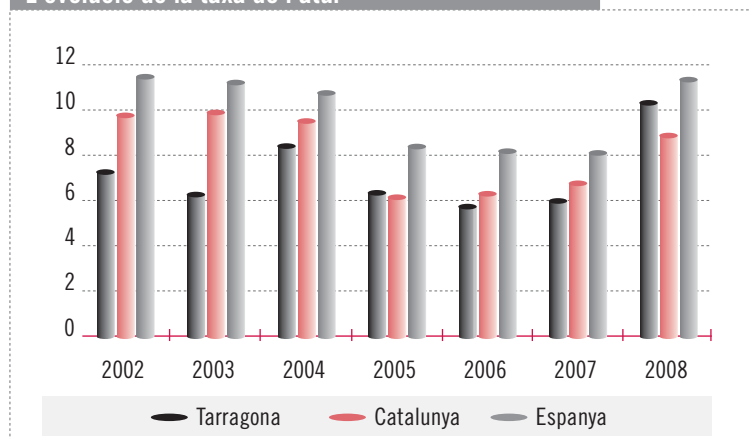
La construcció ha experimentat un descens de l'ocupació proper al 30% amb data interanual del tercer trimestre, xifra que porta l'activitat a uns nivells d'ocupació absoluts similars als de l'exercici de 2005 i passa de significar prop d'un 20% del total de la zona a un 14%. ■

ATUR

La taxa d'atur del tercer trimestre de l'exercici de 2008 experimenta un important augment amb relació a la del mateix període de l'any anterior. L'increment d'aquesta taxa ha estat superior a quatre punts, molt per damunt de la variació experimentada pel conjunt català i espanyol.

L'evolució de la taxa de l'atur

Taxa d'atur. Tercer trimestre

	Tarragona	Catalunya	Espanya
2002	7,18	9,75	11,51
2003	6,19	9,85	11,31
2004	8,48	9,44	10,74
2005	6,31	6,14	8,42
2006	5,74	6,25	8,2
2007	5,94	6,76	8,03
2008	10,29	8,95	11,33

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA

Els aturats. Anàlisi sectorial. Tercer trimestre

Aturats en milers

	Total	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Busquen 1a ocupació
2004	30,40	2,90	3,50	3,80	14,00	6,20
2005	22,80	1,30	1,60	2,90	7,00	10,00
2006	22,00	0,90	2,10	5,50	7,30	6,20
2007	24,10	2,30	2,10	4,60	8,00	7,10
2008	43,80	2,50	3,20	11,90	15,10	11,10

Taxa d'atur

	Total	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Total sense els que busquen 1a ocupació
2004	8,48	13,06	4,70	7,01	6,94	6,75
2005	6,31	6,10	2,30	5,18	3,42	3,78
2006	5,74	3,86	3,04	8,50	3,31	4,36
2007	5,94	12,17	2,87	5,71	3,57	4,20
2008	10,29	13,09	4,18	18,22	5,98	7,70

Distribució de l'atur sobre el total

	Total	Agricultura	Indústria	Construcció	Serveis	Busquen 1a ocupació
2004	100	9,54	11,51	12,50	46,05	20,39
2005	100	5,70	7,02	12,72	30,70	43,86
2006	100	4,09	9,55	25,00	33,18	28,18
2007	100	9,54	8,71	19,09	33,20	29,46
2008	100	5,71	7,31	27,17	34,47	25,34

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA

L'augment del nombre d'aturats a la zona ha estat una de les característiques significatives del període i és en bona mesura una continuació de les xifres assenyalades el trimestre anterior. L'increment és molt important, tant en termes absoluts com relatius i ens situa en una posició diferencial a la tradicional de l'àrea, ja que s'ha passat de tenir unes taxes d'atur inferiors a la mitjana catalana a superar-les amb escreix, per apropar-se més a la taxa de l'Estat. L'anàlisi sectorial d'aquest augment de l'atur comporta haver de fixar-nos un altre en la construcció com a element desestabilitzador, que d'una taxa del 5,71% fa un any ha passat a un 18,22%, en una carrera frenètica i accelerada els darrers mesos, ja que el trimestre anterior era del 15,46% i el primer de l'any, del 8,66%.

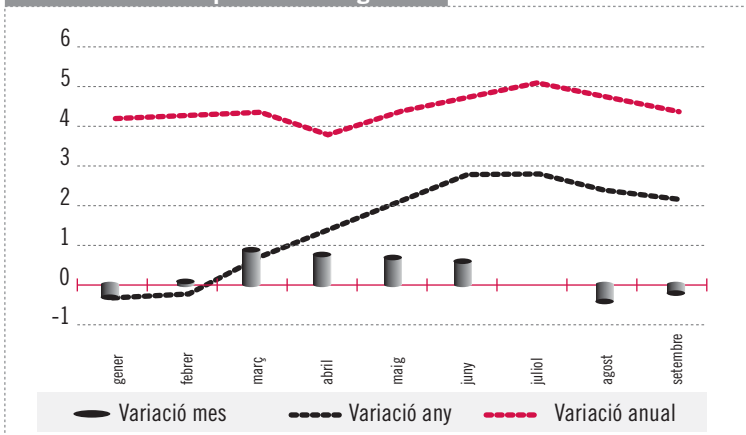
La resta d'activitats mantenen unes xifres d'atur amb un lleuger augment amb relació a les assenyalades per al mateix període de l'exercici anterior, però molt per sota de les indicades en la construcció. Així, la indústria es troba per sota del 5% i els serveis, una mica per damunt.

Tot i aquests matisos en el nombre de desocupats de la zona, hi ha un altre aspecte del quadre que cal considerar i ens situa en una problemàtica afegida del mercat de treball de l'àrea: la significació que prenen els aturats que busquen una primera feina, que han augmentat en quatre mil persones, en dades interanuals, xifra que ens dóna a entendre que hi ha més dificultats per entrar al mercat laboral. ■

PREUS

Índex variació de preus a Tarragona

La variació de l'indicador de preus s'ha frenat els darrers mesos respecte a les variacions més alcistes que mostraven al principi de l'exercici. En observar el gràfic es pot valorar com en el tercer trimestre de l'any ha canviat el ritme en la variació de l'indicador. Les causes d'aquesta diferenciació en la dinàmica de preus les podem trobar en una caiguda del preu del petroli els darrers mesos, la menor alça en productes alimentaris i l'absorció dels increments per moltes activitats, sense oblidar que s'han hagut d'adequar a una important disminució de la demanda. La variació mensual de preus els darrers tres mesos, de juliol a setembre, a les comarques de Tarragona ha estat negativa amb valors mensuals, la qual cosa ha portat a la baixa l'indicador interanual.

L'índex de preus al consum. Setembre 2008

Índex de preus al consum (IPC)	Tarragona	Catalunya	Espanya
Índex general	107,541	107,7	107,5
Aliments i begudes no alcohòliques	109,328	109,9	110,6
Begudes alcohòliques i tabac	111,421	111,6	111,5
Vestit i calçat	97,155	97,0	97,7
Habitatge	112,638	112,5	112,3
Parament de la llar	105,089	105,7	105,5
Medicina	102,284	99,2	98,6
Transports	110,682	110,0	110,1
Comunicacions	100,495	100,0	100,1
Esbarjo i cultura	98,389	100,9	99,8
Ensenyament	108,763	111,5	108,9
Hotels, cafès i restaurants	110,993	111,6	110,9
Altres béns i serveis	107,840	108,1	107,3

El grup que experimenta més creixement a la zona, de manera similar a altres àrees, és el d'habitatge, el segueix el de transports, amb un indicador superior a la zona

Variacions interanuals %	Tarragona	Catalunya	Espanya
Índex general	4,4	4,5	4,5
Aliments i begudes no alcohòliques	5,3	5,8	6,1
Begudes alcohòliques i tabac	4,4	4,2	4,2
Vestit i calçat	0,1	0,6	0,5
Habitatge	7,9	7,7	7,9
Parament de la llar	3,0	2,3	2,6
Medicina	2,5	0,6	0,6
Transports	7,5	7,0	7,2
Comunicacions	-0,0	-0,2	-0,1
Esbarjo i cultura	-0,9	0,7	0,2
Ensenyament	4,4	5,2	4,4
Hotels, cafès i restaurants	4,6	4,7	4,8
Altres béns i serveis	3,7	3,9	3,6

L'anàlisi per grups d'activitat de la variació de preus i la relació entre l'indicador de la zona i el del conjunt català i espanyol ens porten a considerar que la variació interanual ha estat una mica inferior a la de trimestres anteriors de l'any i l'índex ha estat similar al del conjunt de l'Estat i una mica inferior al català. El grup que experimenta més creixement a la zona, de manera similar a altres àrees, és el d'habitatge, el segueix el de transports, amb un indicador superior a la zona i a continuació, en una major contenció, alimentació i begudes, ensenyament, hotels, cafès i restaurants. ■

ENQUESTA INDUSTRIAL

Indicadors enquesta industrial.

Saldos

	Tarragona			
	3T 2007	4T 2007	1T 2008	2T 2008
Valoració	17,90	25,70	-10,60	-23,20
Cartera comandes	-10,50	-6,50	-26,60	-42,50
Nivell dels estocs	-1,40	-2,20	-6,90	4,30
Ús capacitat productiva	71,72	80,09	70,76	69,59

	Catalunya			
	3T 2007	4T 2007	1T 2008	2T 2008
Valoració	15,40	12,60	-1,8	-16,1
Cartera comandes	-4,50	-6,10	-16,6	-27,7
Nivell dels estocs	-1,20	1,30	3,9	9,9
Ús capacitat productiva	75,83	76,79	76,71	76,62

Font: Enquesta Cambres Catalanes

De les dades que facilita l'enquesta industrial de les cambres, establimem una sèrie des del tercer trimestre de 2007 fins al segon de l'exercici actual, la qual cosa ens permetrà disposar d'una continuïtat de les variacions dels saldos dels principals indicadors trimestrals durant quatre períodes. Alhora, aquestes dades ens possibilitaran valorar l'evolució de l'àrea en un període una mica convuls, durant el qual les apreciacions dels mateixos industrials de la zona són molt rellevants per conèixer el que passa a l'economia d'aquestes comarques i comparar-la amb el conjunt català.

De les enquestes podem deduir un canvi manifest de la percepció de l'activitat industrial entre l'any 2007 i el 2008. La valoració de l'activitat disminueix d'una manera notòria, així com la cartera de comandes, mentre que el nivell d'estoc augmenta i la capacitat productiva cau a les comarques de Tarragona amb relació al màxim del darrer trimestre de 2007, i en canvi es manté per al conjunt català. Les diferències entre 2007 i 2008 han estat més fortes a la zona respecte al conjunt català, bé per la valoració de l'activitat, la cartera de comandes o bé l'ús de la capacitat productiva.

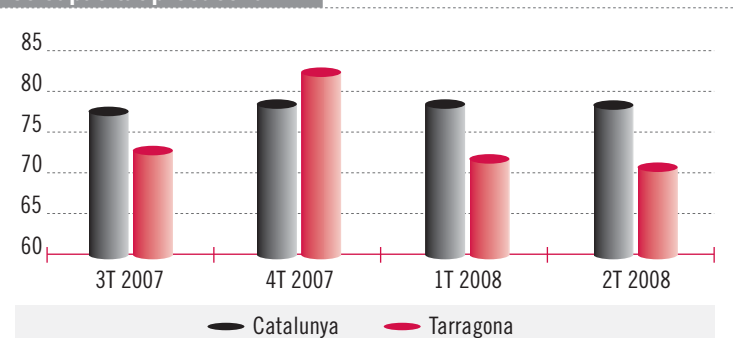
Factors que poden limitar l'increment de la producció

	Tarragona		Catalunya	
	2006	2007	2006	2007
Debilitat de la demanda	54,9	65,8	63,6	65,8
Escassetat de la mà d'obra no qualificada	16,5	26,8	14,6	26,8
Escassetat de la mà d'obra qualificada	25,9	35,6	32,7	35,6
Insuficiència de l'equip productiu	20,8	6,1	14,5	6,1
Dificultats de finançament	8,7	7,7	9,7	7,7
Augment de la competència d'altres països		51,5		52,4

Font: Enquesta Cambres Catalanes

Les diferències entre 2007 i 2008 han estat més fortes a la zona respecte al conjunt català, bé per la valoració de l'activitat, la cartera de comandes o bé l'ús de la capacitat productiva.

Ús capacitat productiva

Els condicionants que limiten l'augment de la producció no experimenten grans variacions. Tot i l'augment de la debilitat de la demanda, que és la causa principal que n'impedeix la variació a l'alça, també es manifesta un lleuger increment de les dificultats de finançament i, en canvi, es redueix l'augment de la competència. ■

ENQUESTA COMERCIAL

Indicadors enquesta industrial. Saldos

	Tarragona			
	3T 2007	4T 2007	1T 2008	2T 2008
Marxa del negoci	-3,9	-17,8	-43,7	-56,0
Preus de venda	15,9	15,4	19,9	7,8
Inversions realitzades	0,9	8,9	-17,7	-4,0

	Catalunya			
	3T 2007	4T 2007	1T 2008	2T 2008
Marxa del negoci	-13,4	-15,5	-42,1	-43,7
Preus de venda	15,5	25,2	17,7	7,6
Inversions realitzades	3,6	10,4	-8,5	5,5

Font: Enquesta Cambres Catalanes

Pel que fa a les enquestes de l'activitat comercial de les cambres, hem realitzat el mateix exercici que en la industrial, en el sentit de comparar l'evolució de les quatre darreres, des de el tercer trimestre de 2007 fins al segon del 2008, amb els indicadors comuns i obviant les perspectives per al proper període que hi ha en cada una. De l'anàlisi dels principals resultats que ens assenyalen l'evolució de l'activitat comercial, s'observa un canvi o fractura important en l'indicador a partir del primer trimestre de 2008, quan les valoracions de la marxa del negoci augmenten en gran manera el seu saldo negatiu, les inversions cauen, i els preus de venda no poden tirar a l'alça atesa la debilitat de la demanda. A mesura que avança l'exercici de 2008, s'entra en una situació clarament a la baixa de l'activitat comercial.

Elements que limiten la marxa del negoci.

	Tarragona			
	3T 2007	4T 2007	1T 2008	2T 2008
Manca personal qualificat	17,-	19,0	16,1	24,6
Debilitat demanda	49,9	62,0	84,9	78,9
Augment competència	44,6	41,7	43,1	31,8
Dificultats de finançament	5,9	11,6	14,2	21,5

	Catalunya			
	3T 2007	4T 2007	1T 2008	2T 2008
Manca personal qualificat	19,0	16,9	21,0	21,9
Debilitat demanda	56,6	65,1	85,6	80,3
Augment competència	43,8	41,6	42,7	40,8
Dificultats de finançament	8,5	7,8	19,2	21,5

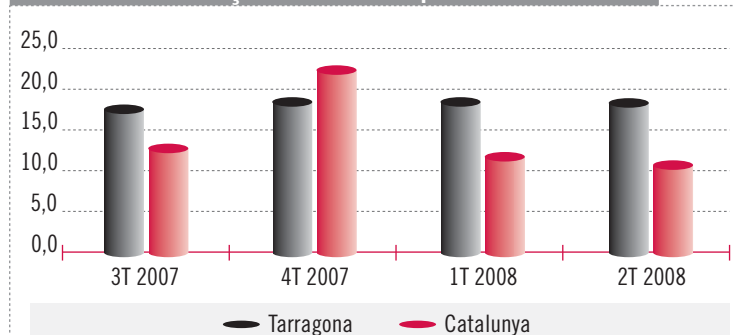
Font: Enquesta Cambres Catalanes

**A mesura que avança
l'exercici de 2008, s'entra
en una situació clarament
a la baixa de l'activitat
comercial.**

D'altra banda, l'indicador de la marxa del negoci és més pessimista a les comarques de Tarragona que al conjunt català i les inversions cauen més, mentre que el nivell de preus té un comportament molt alcista fins al primer trimestre de 2008, data a partir de la qual en limita la variació.

Les causes que s'exposen a l'enquesta i condicionen el bon funcionament de l'activitat són: la debilitat de la demanda, sobretot, que augmenta en gran manera en aquest canvi d'any; l'increment de la competència no té tanta rellevància com abans; la manca de personal qualificat també és significativa. Finalment, es consideren més preocupants que en períodes anteriors les dificultats de finançament, que abans assolien una preocupació menor. ■

Dificultats de finançament de les empreses comercials

EL COMERÇ EXTERIOR

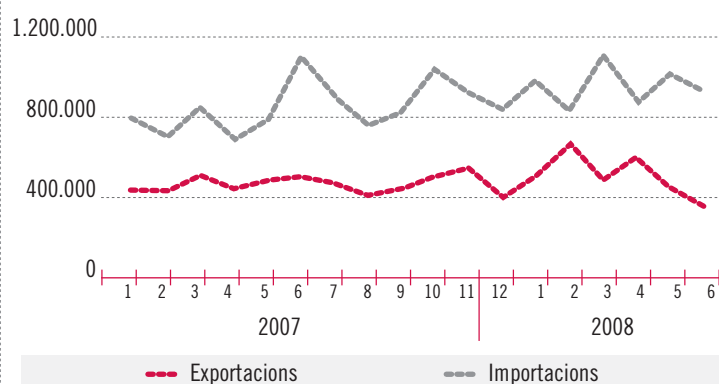
Les exportacions i les importacions de Tarragona (milers d'euros)

	Any 2007		Any 2008	
	Exportació	Importació	Exportació	Importació
Gener	438.073	794.145	510.469	981.305
Febrer	436.944	708.413	677.118	835.194
Març	510.580	848.808	488.656	1.108.508
Abril	444.878	693.789	601.062	880.885
Maig	489.075	782.089	443.583	1.009.881
Juny	500.385	1.095.662	361.113	927.083
Juliol	470.218	906.747		
Agost	414.878	772.147		
Setembre	450.332	821.174		
Octubre	506.452	1.031.776		
Novembre	551.033	918.839		
Desembre	401.358	835.893		
TOTAL	5.614.206	10.209.482	3.082.001	5.742.856

	Variació interanual % 2007		Variació interanual % 2008	
	Exportació	Importació	Exportació	Importació
Gener	16,2	16,45	16,53	23,57
Febrer	14,01	-20,28	54,97	17,9
Març	24,21	-1,75	-4,29	30,6
Abril	11,87	-4,25	35,11	26,97
Maig	11,72	-13,64	-9,3	29,13
Juny	24,92	38,29	-27,83	-15,39
Juliol	42,3	31,29		
Agost	20,89	11,74		
Setembre	32,96	22,06		
Octubre	21,94	35,07		
Novembre	40,38	11,35		
Desembre	8,58	23,35		
TOTAL	22,12	11,24	9,29	16,66

Font: Consejo Superior de Cámaras

Les relacions amb l'exterior (milers d'euros)

Disposem dels resultats de les exportacions i importacions de les comarques del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre per al primer semestre de l'exercici. De l'evolució se'n pot assenyalar un augment interanual, comparat amb un període similar del 2007, del 9,29% respecte a les vendes a l'exterior i del 16,66% per a les compres.

L'activitat amb l'exterior se centra sobretot en productes petrolífers i químics, la qual cosa ens explica aquest important augment de les importacions atesa l'evolució dels preus del petroli durant els primers mesos de l'any. D'altra banda, tenint en compte l'evolució dels preus d'aquest producte a la baixa durant els darrers mesos, es pot preveure una disminució en les importacions i un estancament o també baixa en les exportacions a causa de la situació d'atonía dels mercats mundials.

La variació de les xifres en el primer semestre de l'exercici ens assenya com les importacions han augmentat més que les exportacions, dada que comporta una disminució de l'índex de cobertura i un increment del dèficit comercial amb l'estranger. Malgrat això, ha tingut uns augments superiors als del conjunt català i espanyol tant pel que fa a les compres com a les vendes a l'exterior, la qual cosa determina que el pes de les exportacions i importacions de la zona sigui creixent respecte al total de les catalanes. ■

Taxes de variació

	Exportació	Importació
Tarragona		
Variació 2006-07	22,12	11,24
Var. gener-juny 07-08	9,29	16,66
Catalunya		
Variació 2006-07	6,79	6,17
Var. gener-juny 07-08	2,19	1,61
Espanya		
Variació 2006-07	6,47	6,75
Var. gener-juny 07-08	6,35	8,06
Tarragona/Catalunya		
Any 2007	11,24	12,90
Gener - Juny 2008	11,98	14,32

Font: Consejo Superior de Cámaras

INFORME TRIMESTRAL

L'Ebre com a recurs turístic - *Juan Antonio Duro*

1. Introducció

Les noves tendències del consum turístic associades a valors com la natura, l'ús actiu de l'oci i els canvis socials han provocat què e hagi sorgit la demanda de noves formes de turisme. Aquests nous mercats emergents, vinculats a nous productes, poden estar protegits davant la saturació dels mercats turístics tradicionals perquè ofereixen noves vies de creixement per als territoris i destinacions, siguin madures o incipients. En aquest sentit, una de les modalitats adscrites és la de turisme fluvial, tant en la versió d'aigües tranquil·les com d'aigües braves. Actualment hi ha un força rius navegables, a Europa, per exemple el Roine, el Sena, el Rhin, el Danubi o l'Elba, de manera que a la UE-15 hi ha uns 30.000 km de canals i rius navegables.

Aquesta monografia tracta, precisament, sobre el paper del turisme fluvial a l'entorn de l'explotació turística del riu Ebre, com a dinamitzador del sector turístic del territori. El turisme centrat en aquesta modalitat esdevindria, en conseqüència, una plataforma de llançament a l'hora de fomentar el desenvolupament econòmic de les Terres de l'Ebre. Els moviments polítics actuals, de fet, situen el riu Ebre i el seu projecte de navegabilitat com a peça clau estratègica per al creixement futur.

Com expressen els autors Crouch i Ritchie(1999)¹, la competitivitat turística d'una destinació depèn de la seva habilitat per maximitzar-ne les característiques. Així, i per assegurar la competitivitat a llarg termini, les destinacions i els espais necessiten disposar, en primer lloc, d'un avantatge comparatiu associat a la dotació de recursos, tant primaris com secundaris (creats). En aquest punt sembla que l'Ebre és un factor dotacional prominent.

Però en segon lloc, els mateixos autors subratllen la necessitat d'un avantatge competitiu associat precisament a l'ús d'aquests recursos. Aquest avantatge es desenvolupa en aquests moments i depèn, entre altres factors, de la qualitat dels agents involucrats en la seva gestió i potenciació, siguin públics o privats.

No obstant això, i malgrat les potencialitats aparents associades a l'explotació del riu com a recurs turístic, és necessària una avaluació rigorosa d'aquest projecte que identifiqui tots els costos i els beneficis, i els valori adequadament, amb un conjunt d'alternatives rellevants. Les necessitats d'ajut públic que es demanen han tenir el suport d'una avaluació comparativa però també d'una involucració privada. En definitiva, els recursos públics són limitats i les necessitats il·limitades. Els costos d'oportunitat de les polítiques públiques requereixen una anàlisi d'eficiència.

D'altra banda, l'explotació turística del riu no és el producte turístic complet. N'és un factor important, si es vol un factor tractor, però no l'únic. El producte que s'ha de vendre als mercats, també internacionals, ha de ser integrat, com explica la literatura científica, ja que la demanda turística és integrada. Així, el projecte de navegabilitat ha d'anar en conjunció amb altres bens i serveis com turisme natural, gastronòmic o cultural. Aquesta conjunció, amb una disponibilitat de productes indirectes adequada al territori, a més a més, permet augmentar l'impacte en el territori i internalitzar-ne els efectes.

La navegabilitat del riu Ebre i en general la seva explotació turística no deixen de ser un projecte ambiciós, emblemàtic, que reclama coratge entre els agents. Una de les característiques bàsiques dels rius i canals navegables és l'existència d'un cabal suficient d'aigua al llarg de tot l'any. Aquest és el repte tècnic i econòmic del projecte de l'Ebre.

2. El turisme a les Terres de l'Ebre: una posició limitada

El cert és que la medició i quantificació de l'activitat turística a la zona de les Terres de l'Ebre ha estat tradicionalment força deficient. Només en els darrers temps s'ha esmerçat la situació de manera parcial gràcies a les noves operacions estadístiques posades en marxa per la Diputació de Tarragona.

Al quadre 1 s'han adjuntat les darreres xifres oficials corresponents a la zona derivades de l'explotació de les diferents enquestes sectorials fetes per l'INE i explotades addicionalment per a la Direcció General de Turisme, de la Generalitat de Catalunya. S'ha de comentar, prèviament, que la informació relativa a l'opció residencial no s'ha subministrat per falta de representació sobre el total poblacional (manca de representació que, de fet, és generalitzable a tots els territoris, i no només a les Terres de l'Ebre).

¹ CROUCH, G.; RITCHIE, J. (1999). "Tourism, competitiveness, and social prosperity". *Journal of Business Research*, 44, 137-152.

L'EBRE COM A RECURS TURÍSTIC

El primer tret que posen de manifest les dades és el reduït pes de la demanda turística a les Terres de l'Ebre sobre el total català. En particular, en l'opció hotelera, el territori aporta només l'1% de la demanda total catalana, que passa a ser un 2% en l'opció d'acampades i que puja al 4% en l'opció rural. Recordem que, en principi, l'opció hotelera és la que produeix més impacte econòmic sobre les destinacions.

Quadre 1. Demanda turística de les Terres de l'Ebre

Viatgers hotelers	2006	2007	Var.06-07	Var.05-06
Terres de l'Ebre	155	163	5.1%	-27.3%
Catalunya	14322	14571	1.7%	4.2%
Pernoctacions hoteleres				
Terres de l'Ebre	364	377	3.6%	-11.6%
Catalunya	41938	42481	1.3%	5.3%
Viatgers acampades				
Terres de l'Ebre	62	49	-20.6%	15.8%
Catalunya	2635	2690	2.1%	1.8%
Pernoctacions acampades				
Terres de l'Ebre	284	295	3.8%	1.0%
Catalunya	14135	14209	0.5%	2.1%
Viatgers turisme rural				
Terres de l'Ebre	13	13	1.1%	1.9%
Catalunya	270	316	17.3%	17.6%
Pernoctacions turisme rural				
Terres de l'Ebre	37	39	7.1%	-8.1%
Catalunya	850	959	12.8%	18.4%

Font: Observatori de Turisme de Catalunya, Departament d'Innovació, Universitats i Empresa, Generalitat de Catalunya.

En segon lloc, i ja indicat pel paràgraf anterior, la zona s'ha especialitzat en termes d'allotjaments en el vessant rural. Segons el directori de què disposa la Direcció General de Turisme, el territori compta amb 95 establiments reglats de turisme rural, xifra que equival al 5,2% del total català. De tota manera, sembla raonable pensar que encara queda marge per millorar aquest punt. Si pensem que les Terres de l'Ebre aporten el 10,4% de la superfície total catalana podríem fixar un percentatge similar en termes d'oferta rural (és a dir, un horitzó en què es doblarien els establiments).

En tercer lloc, i en termes dinàmics, l'evolució de la demanda en el format hotelier va ser força positiva el 2007 al territori, amb increments per sobre de la mitjana catalana. És ben cert que a causa del nivell inicial en què es troba, són normals aquests increments diferencials. En canvi, no va ser el cas de la demanda en allotjaments de turisme rural, en què va incrementar-se per sota de la mitjana catalana.

Aquesta reduïda demanda, evidentment, cristal·litza en una activitat econòmica generada força modesta. L'explicació d'aquesta situació d'inferioritat, i de

reduït desenvolupament, és diversa. La manca d'un producte turístic prou competitiu a escala global probablement es trobi entre les causes principals. Les Terres de l'Ebre no s'han integrat en el model de turisme de masses, com ha passat amb les marques litorals i Barcelona.

D'altra banda, les operacions de la Diputació de Tarragona aporten nous elements per conèixer la mena de turistes que rep el territori. Així, algunes dades d'interès sobre el seu perfil són les següents:

- ❖ Un 50% del turistes allotjats són catalans, un 25% procedeixen de la resta de l'Estat i poc més del 20% són d'origen estranger (el gruix francesos). Així, una mancança clara del model actual és la reduïda dimensió del mercat internacional, de més estades i despesa.
- ❖ Amb relació a la motivació del viatge, un 16% declaren anar a la platja, un altre 16% natura i un 13% cultura. D'aquesta manera, les opcions més proclius al desenvolupament turístic del riu són encara modestes.
- ❖ El gruix arriba amb cotxe (84%) i molt pocs amb avió (5%), la qual cosa lliga amb el primer tret característic.
- ❖ Pel que fa a l'organització del viatge, un 34% utilitza agència de viatges convencional, un 35% telèfon en origen, un 16% directament Internet.
- ❖ El grau de satisfacció general és del 4,1 (en una escala que va d'1 a 5). La pitjor nota l'obtenen els transports públics (3,3) i la millor, l'amabilitat de la gent (4,4).

INFORME TRIMESTRAL

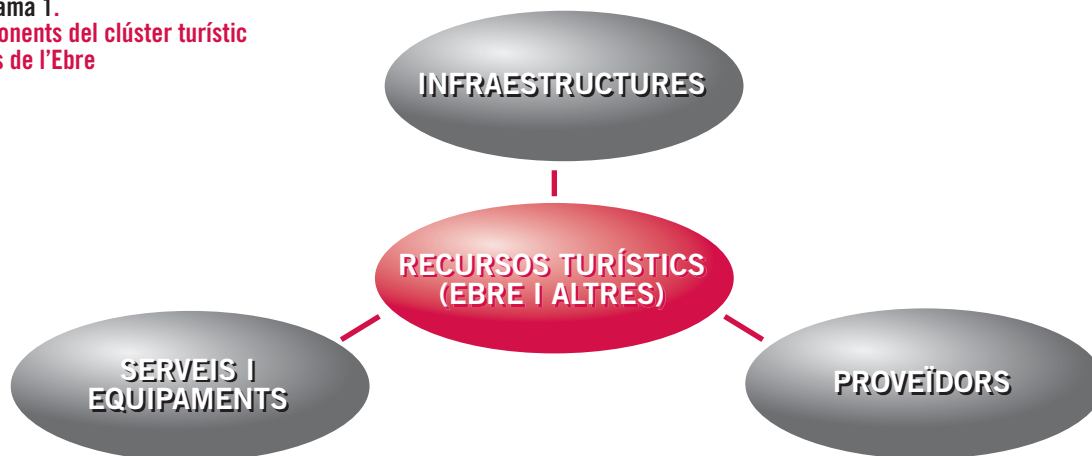
Les expectatives de la demanda són bones a mitjà termini, malgrat el moment conjuntural actual. Actuarien diversos factors en favor de la demanda de productes associats a la natura i a la identitat local-regional: l'augment en la renda, la millora en els nivells educatius, les necessitats d'evadir-se i sortir de la vida sedentària típica dels entorns urbans, la moda de la història, etc. Però la demanda requereix, i més aquesta, actuacions per la banda de l'oferta.

3. L'Ebre com a eix bàsic de l'estratègia de desenvolupament turístic a la zona

El projecte de la navegabilitat del riu Ebre com a centre del producte turístic del territori s'emmarca en una de les actuacions estratègiques ja previstes en el Pla Estratègic de Turisme de les Terres de l'Ebre, en concret figurava en el punt 4.1. "Foment de la navegabilitat de l'Ebre". Fa temps que la reclamen els agents del territori. Aquesta iniciativa es veu, de fet, com una il·lustració del turisme identitari, com la possibilitat d'introduir un element de singularització en el producte, el qual s'hauria de basar en l'autenticitat i l'originalitat.

La Generalitat de Catalunya, a través d'un estudi realitzat per un equip d'investigadors de la URV, va detectar la existència d'un macroclúster turístic incipient a les Terres de l'Ebre (un dels 18 identificats arreu de Catalunya). En aquest sentit, el riu i la seva explotació es veuen com a recurs central generador d'aquesta agrupació. La bibliografia ha assenyalat que el bon funcionament d'un clúster turístic reclama quatre elements: uns atractius turístics que facin el paper d'atractors del turisme (el riu Ebre), unes infraestructures que hi facin el suport físic (el projecte de navegabilitat), uns serveis i equipaments (allotjament, restauració) i unes indústries i sectors proveïdors (cadena d'impactes intersectorials). Però també diu que la seva mera existència no garanteix els bons resultats dels clústers, sinó que es necessiten les connexions entre els agents, verticals i horitzontals (literatura de xarxes).

Diagrama 1.
Components del clúster turístic
Terres de l'Ebre

La Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Tortosa ha estimat recentment² les necessitats d'infraestructures i equipaments per fer navegable el riu amb un cabal suficient en 39 milions d'euros, amb un període de recuperació d'aquesta inversió, via PIB generat, en cinc anys. El projecte radicarà en la construcció d'assuts, tres en concret, a més de millorar el que hi ha a Xerta, per garantir un cabal mínim d'aigua, amb un impacte mediambiental reduït. En el projecte presentat els assuts serien finançables per la iniciativa privada, si se'n garanteix la concessió per a l'explotació hidràulica. El cost de l'obra que s'hauria de finançar provindria de la necessitat de construir vuit embarcadors, dotze miniports esportius, dos ports esportius i cinc ports amb marina seca. Utilitzant una projecció d'embarcacions, passatgers³, llocs, de treball i xifres de negoci, s'arriba al període de recuperació

² CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ, INDÚSTRIA I NAVEGACIÓ DE TORTOSA (2008). "Estudi de navegabilitat del riu Ebre".

³ Segons les dades de l'IDC, l'any 2006 es van veure 13.242 persones en el seu períple pel riu i 5.724 embarcacions. Són xifres que, malgrat certa sobrevaloració.

L'EBRE COM A RECURS TURÍSTIC

establert amb anterioritat. Així, se suposen 30.000 usuaris el primer any de funcionament, amb una xifra de negoci directe de 4 milions d'euros, als quals s'han d'afegir altres sectors de demanda directa dels turistes i la cadena d'impactes intersectorials i induïts (sembla que no s'inclouen en l'estudi). No tenim, de tota manera, tota la despesa comptabilitzada. Manquen, per exemple, les despeses de promoció del projecte.

Aquest plantejament del projecte de navegabilitat, però, dista, per exemple, del plantejat per un grup de investigació de la URV al desembre del 2006, en el qual es va analitzar la viabilitat econòmica de la navegabilitat del riu Ebre en el tram final, des de Riba-roja fins a la desembocadura. En aquest cas, el projecte tècnic se centrà en els treballs per mantenir el riu navegable. Utilitzant l'enfocament de l'impacte econòmic estàndard, es van trobar uns multiplicadors de la inversió de l'1,63 si no es tenien en compte els efectes induïts i un 2,22 si s'hi inclouen multiplicadors relativament elevats. Però, el punt incert va provenir de l'anàlisi cost-benefici, en què s'actualitzaven els costos i els beneficis associats. En aquest punt, el projecte va donar unes pèrdues que se situaven entre 11 i 17 milions euros. Dit d'un altra manera, es necessitarien més de 40.000 persones utilitzant el riu per fer-lo rendible. Cal tenir en compte, però, que els números considerats per l'estudi de la Cambra són semblants. El treball, a banda de la seva modèstia en les previsions, es veu obstaculitzat per la manca de dades. Fruit dels resultats, els autors recomanen millor la construcció d'un parc fluvial per a esports d'aigua tranquil·les i braves.

De tota manera, i arran del convenciment polític i empresarial de portar a terme el projecte, la Generalitat s'ha compromès, entre d'altres, a finançar actuacions consistents a crear una oferta de navegació fluvial mitjançant una embarcació tradicional (llaüt amb motor), en el tram central de l'Ebre català. D'aquesta manera es podran conèixer els valors naturals i patrimonials del recorregut. En aquest sentit, el projecte del Govern català inclou l'elaboració d'un estudi de viabilitat del projecte (estudi de la satisfacció de diversos objectius com optimització recursos,

INFORME TRIMESTRAL

desestacionalització i diversificació productiva, viabilitat econòmica, etc.), un projecte d'enginyeria (embarcacions) i un projecte museístic (incorporació d'elements museístics a les embarcacions).

Les diferents opcions, més enllà de la superació de l'estudi anterior, la manca de una perspectiva prou completa per identificar i valorar els costos i beneficis del projecte, privats i externs, i la necessària identificació d'alternatives, haurien de comportar una anàlisi cost-benefici social sobre la rendibilitat social de l'obra, aplicant una metodologia ja existent que ens donaria les principals regles de joc en el camp tècnic.

En aquest sentit, algunes concrecions que cal tenir en compte són:

- ❖ Identificar alternatives rellevants. Mesura del cost d'oportunitat del projecte.
- ❖ Tenir en compte els beneficis privats i externs del projecte, incloent-hi la cadena d'efectes intersectorials i els mediambientals.
- ❖ Tenir en compte tots els costos, mediambientals també si és el cas.
- ❖ Fer una valoració monetària de tots els fluxos per homogeneïtzar-los.

4. Reflexions finals

Estratègicament el territori ha de buscar un producte competitiu en el camp turístic, amb el qual disposi d'avantatges comparatius i desenvolupi els competitius. L'explotació turística del riu Ebre pot ser un ingredient fonamental en aquesta definició de producte. Demanaríem, en aquest sentit, però, alguns elements a tenir en compte:

- ❖ Fóra bo disposar d'una anàlisi sobre la rendibilitat social del projecte, seguint les prescripcions, per exemple, de la metodologia de l'anàlisi cost benefici social.
- ❖ Es requereix la involucració de tots els agents per conformar un veritable clúster turístic a les Terres de l'Ebre, centrat en l'explotació del riu (empreses, administració, comunitat local, universitats). L'experiència ensenya que, sense una bona teranyina de xarxes relacionals, els clústers poden obtenir resultats inferiors.
- ❖ El producte turístic ha d'integrar diferents ofertes i no només l'experiència de navegabilitat del riu. Aquesta integració és més consistent amb la demanda i contribueix a augmentar les estades i l'impacte econòmic dels turistes.
- ❖ S'ha de posar una atenció especial a la sostenibilitat del riu i del producte turístic, força sensible a la sobreutilització i a l'alteració de la capacitat de càrrega.

